Marja Rankila
12.11.2024

Eduskunnan talousvaliokunta

Viite: HE 175/2024 vp

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain, ympäristönsuojelulain ja vesilain 3 ja 11 luvun muuttaminen

Energiateollisuus ry (ET) kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausunto hallituksen esityksestä HE 175/2024 vp, ja kunnioittavasti toteaa seuraavaa.

Vesienhoidon ympäristötavoitteet - vesien hyvä tila ja vesien hyvä saavutettavissa oleva tila - ovat tavoitteita, joihin myös energia-ala on sitoutunut. Elinkeinoelämän näkökulmasta on kuitenkin tärkeää, että vesipuitedirektiivin kansallinen toimeenpano vastaa direktiivin sisältöä, ja on myönteistä, että ympäristötavoitteista poikkeamista uuden lupaa edellyttävän hankkeen tai toiminnan vuoksi koskevaa sääntelyä ehdotetaan nyt muutettavan vesipuitedirektiivin mukaiseksi. Lisäksi on tärkeää, että uusiutuvan energian hankkeiden status tärkeänä yleisenä etuna on RED III -direktiivin mukaisesti tuotu myös tähän lainsäädäntöehdotukseen.

Vihreä siirtymä on Suomen talouden etu, ja suunnitteilla olevista vihreän siirtymän hankkeista suuri osa kohdistuu energiateollisuuden toimialalle. Sähköntuotanto- ja verkkoinvestoinnit ovat keskeinen mahdollistaja myös muille investoinneille. Toteutumassa olevat energiasektorin hankkeet toisivat vuosittain yli 2 miljardin euron BKT-lisän ja yli 300 miljoonan euron verotulot 30 vuodeksi. Koko potentiaali on tähän nähden yli kaksinkertainen.[1] Nyt käsittelyssä oleva HE omalta osaltaan tukee hallituksen tavoitetta luvituksen sujuvoittamisesta, kun vesipuitedirektiivin mahdollistamat kansalliset joustot otetaan käyttöön.

Vesienhoidon ympäristötavoitteista poikkeaminen

ET toteaa, että vesipuitedirektiivin joustot on otettava käyttöön täysimääräisesti sekä lainsäädännössä että käytännössä, kun joustoja koskevat kriteerit täyttyvät. Joustojen aiempaa laajempi käyttö on edellytys sille, että lainsäädäntöehdotuksen ja Weser-päätöksen vaikutuksia pystytään hallitsemaan paremmin.

Vesienhoidon lainsäädäntöön ei nykyisellään sisälly hankekohtaista mahdollisuutta poiketa vesienhoidon ympäristötavoitteista suunnittelumenettelyn ulkopuolella, joka on johtanut siihen, että kyseistä poikkeamatyyppiä ei Suomessa ole sovellettu lainkaan. ET kannattaa sitä, että hankekohtaisia poikkeuksia koskeva pykälä (esitetty 20 c §) on nyt hallituksen esityksessä yhtenevä vesipuitedirektiivin kanssa. ET kannattaa myös poikkeamisesta päättämistä lupamenettelyn yhteydessä.

ET katsoo, että poikkeamista koskevan asian käsittelystä säätäminen osana lupaharkintaa edistää luvituksen sujuvoittamista sekä lisää toimintaympäristön ennakoitavuutta toiminnanharjoittajille. On myös tärkeää, että Suomen kansallinen lainsäädäntö on yhtenevä muissa jäsenmaissa käytössä olevan lainsäädännön kanssa, jotta Suomi ei menetä vihreitä investointeja tiukemman kansallisen sääntelyn takia. Komissio on lisäksi suositellut Suomelle uusien hankkeiden yksityiskohtaisempaa ja läpinäkyvämpää

[1] Energiateollisuus ry tiedote 8.10.2024 (linkki)

Energiateollisuus ry
Eteläranta 10, 00130 Helsinki
www.energia.fi

poikkeamisen arviointia. Sisällyttämällä arviointi lupakäsittelyyn voidaan myös komission suositus ottaa huomioon.

ET ei jaa huolta vesien tilan huonontumisesta poikkeamisen käyttöönoton johdosta. Etenkin vesistökuormitusta aiheuttavien laitosten kohdalla kyseisen poikkeuksen käyttömahdollisuus on hyvin rajallinen, ja lisäksi esitetty pykälä mm. edellyttää, että kaikki käytettävissä olevat toimenpiteet hyvän tilan saavuttamiseksi on toteutettu. ET haluaa vielä huomauttaa, että poikkeamisen edellytykset ovat niin tiukat, että ympäristöhallinto arvioi vuosittain vain 5 hankkeen tulevan poikkeamistarpeen takia luvittajan pöydälle. Hankekohtaisen poikkeamisen käyttö on ollut vähäistä myös muissa jäsenmaissa[2].

ET pyytää valiokuntaa kiinnittämään vielä huomiota hankekohtaista poikkeamista koskevan pykälän (20 c §) muotoiluun lakiehdotuksessa. Viimeisimmän version 1. momenttiin on lisätty määre ”jos seuraavat edellytykset täyttyvät”, ja jota seuraa vaihtoehtoinen lista. Muotoilu voi aiheuttaa epäselvyyttä sen osalta, että tuleeko kaikki edellytykset täyttää, vai vain jokin niistä. Esitämme, että pykälän muotoilu muutetaan epäselvyyksien välttämiseksi esim. muotoon:

> *Edellä 20 a ja 20 b §:ssä tarkoitetuista ympäristötavoitteista poiketaan ympäristönsuojelulain (527/2014) tai vesilain mukaisen lupa-asian yhteydessä uuden hankkeen tai toiminnan vuoksi, jos* ***jokin seuraavista edellytyksistä täyttyy*** ~~*seuraavat edellytykset täyttyvät*~~*:*

ET toteaa, että 1 momentissa lueteltujen poikkeamisedellytysten on syytä olla aidosti vaihtoehtoisia, kuten ne ovat vesipuitedirektiivissäkin. Poikkeamisen lisäedellytykset on lueteltu erikseen 20 c §:n 2 momentissa, eikä niillä tule olla vaikutusta 1 momentin muotoiluun.

Muiden joustojen (24§, 25§) osalta ET näkee hyvänä, että ne on esityksessä kirjoitettu nykyistä lainsäädäntöä velvoittavampaan muotoon. Poikkeamisista säätäminen esitetyssä muodossa on sitä kansallista liikkumavaraa, johon hallitusohjelmassa on sitouduttu.

On myös tärkeää, että vesienhoitoviranomaisilla on jatkossa riittävät resurssit ja tiedot joustoja koskevien kriteerien täyttymisen arviointiin.

Lain soveltamisala

ET on jo aiemmissa vaiheissa tuonut esiin, että ehdotettua sääntelyä tulee lupaharkinnassa soveltaa vain hankkeen lisävaikutuksiin ja vain vesilain ja ympäristönsuojelun lain mukaan lupavelvollisiin hankkeisiin.

Hallituksen esitykseen on tehty erittäin kannatettavia tarkennuksia. Esitettyjen 20 a § ja 20 b § perustelujen mukaan pykäliä sovellettaisiin ET:n esittämän mukaisesti vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisissa lupamenettelyissä ehdotettujen lupaedellytyssäännösten kautta, kun kyseessä olisi sellainen uusi hanke tai toiminta tai niiden olennainen muutos, että uusi lupa tarvittaisiin. Lisäksi perusteluissa todetaan, että vallitsevaa oikeustilaa vesien tilatavoitteiden sitovuudesta ei ole tarkoitus muuttaa, eikä esityksessä muutettaisi ympäristönsuojelulain tai vesilain mukaisen luvan tarkistamista koskevia säännöksiä eikä sen myötä lupien muuttamisen soveltamiskäytäntöä.

ET huomauttaa, että esityksessä soveltamisalaa tulisi selkeyttää vielä hieman. Pykälien 20 a-b § tulee koskea vain sellaisia uusia hankkeita tai toimintoja, tai niiden olennaista muutosta, joista aiheutuu vesimuodostumaan lisävaikutuksia. Näin varmistetaan, että hallinnollinen taakka ei kasva turhien lupamenettelyjen kautta, ja myös toiminnanharjoittajien lupahakemuksiin vaadittavia selvityksiä pystytään kohdentamaan oikein.

Hallituksen esityksessä esitetään useisiin kohtiin asetuksenantovaltuutta, joiden tarkoituksena on mm. tuoda vesienhoidonsuunnittelun ohjeistus asetukseen aiemman suunnitteluoppaan sijaan. ET pitää

[2] s. 175, Commission staff working document: European overview – River Basin Management Plans (2nd River Basin Management Plans) (linkki 8.11.2024)

ohjeistuksen siirtämistä oppaista asetuksen tasolle lähtökohtaisesti hyvänä asiana, mutta on tärkeää, että asetusluonnoksista varataan lausuntomahdollisuus myös sidosryhmille, jotta asetusten sisällön vaikutusta kokonaisuuteen on mahdollista arvioida.

Vesienhoidon tietojärjestelmä

ET pitää tärkeänä, että hallituksen esityksen mukaisesti luvanhakijalla olisi lupakäsittelyssä mahdollisuus esittää selvitystä, jos laatutekijän ajantasainen tila poikkeaisi vesienhoitosuunnitelmassa esitetystä tilasta. On kuitenkin tärkeää, että vesienhoidon suunnittelussa asiantuntija-arvioiden määrää vähennetään ja tilaluokituksen tietopohjaa parannetaan.

Talousarviossa ehdotetaan 3 milj. € kertaluontoista panostusta vesien koskevan tietojärjestelmän kehittämiseen. ET:n käsityksen mukaan tämä rahoitus varmistaisi sen, että tietojärjestelmä saadaan laajalti käyttöön myös ympäristöhallinnon ulkopuolelle. Kuten HE:ssä todetaan, lupa- ja lausuntomenettelyn sujuvoittamiseksi luotettavien ja ajantasaisten tietojen tulisi olla laajasti sekä toiminnanharjoittajan, viranomaisten että kansalaisten saatavilla ympäristöhallinnon tietojärjestelmistä. Järjestelmän jatkokehityksen varmistaminen on erittäin tärkeää elinkeinoelämän näkökulmasta.

ENERGIATEOLLISUUS RY

Marja Rankila
Asiantuntija